СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

Международна научна конференция

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ИКОНОМИЧЕСКИТЕ НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ XXI ВЕК

Свищов, 22 ноември 2024 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 80 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2024

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

Международна научна конференция

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ИКОНОМИЧЕСКИТЕ НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ XXI ВЕК

Свищов, 22 ноември 2024 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 80 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2024

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Марин Маринов – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов
Проф. д.б.н. Диана Петкова – Председател на Съюза на учените в България
Проф. д-р Атанас Атанасов – Зам. ректор „Научноизследователска дейност и развитие на кадрите“ на СА „Д. А. Ценов“
Доц. д-р Красимира Славева – Председател СУБ – клон Свищов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Любка Илиева
Гл. ас. д-р Зоя Иванова

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Атанас Атанасов
Членове:
Проф. д-р Анета Денева
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Любка Илиева
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Галина Чиприянова
Full Professor Carlos Coelho, PhD
Full Professor Jan Polowczyk, PhD
Full Professor Тадија Ђукић, PhD
Assoc. Prof. Tatiana Manasterska, PhD

НАУЧНИ СЕКРЕТАРИ

Доц. д-р Любка Илиева
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Асен Божиков

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-2522-2 - Печатно
ISBN 978-954-23-2523-9 - Онлайн

СЪДЪРЖАНИЕ

ИКОНОМИКС, ФИНАНСИ, ЗАСТРАХОВАНЕ, СОЦИАЛНО ДЕЛО

ОБЕКТ, ЦЕЛ И РЕЗУЛТАТИ ОТ НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА СЪВРЕМЕННОТО НАЦИОНАЛНО СТОПАНСТВО
Проф. д.ик.н Росица Чобанова 7

КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА НА ЕНЕРГИЙНАТА СИГУРНОСТ
Проф. д-р Андрей Захариев, докт. Илиан Илчев 15

PARALLEL ANALYSIS OF THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE LARGE LISTED COMPANIES FROM THE TOURISM SECTOR
Prof. Stefan Simeonov, PhD, PhD student Alexey Gudev 22

МОДЕЛЪТ ЗА АНАЛИЗ „ДЮ ПОНТ“ КАТО ВЪЗМОЖНОСТ ЗА ОЦЕНКА НА ДЕЙНОСТТА НА ЖИВОТОЗАСТРАХОВАТЕЛНИТЕ ДРУЖЕСТВА В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Венцислав Василев 32

ЗА ЛИПСВАЩАТА ВРЪЗКА МЕЖДУ ДАНЪЧНАТА АВТОНОМНОСТ НА ОБЩИНИТЕ И МЕСТНАТА СТОПАНСКА АКТИВНОСТ
Доц. д-р Людмил Найденов 41

ВЛИЯНИЕ НА НАРАСТВАЩАТА ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ЖИВОТ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ГРАЖДАНИ ВЪРХУ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ ГРИЖИ
Доц. д-р Николай Нинов 49

ПАЗАРНИ ОСОБЕНОСТИ НА ПРОМЯНАТА НА УЧАСТИЕТО НА ОСИГУРЕНИТЕ ЛИЦА ВЪВ ФОНДОВЕТЕ ЗА ДОПЪЛНИТЕЛНО ДОБРОВОЛНО ПЕНСИОННО ОСИГУРЯВАНЕ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Пламен Йорданов, гл. ас. д-р Маргарита Николова 58

ПРОБЛЕМИ В РАЗВИТИЕТО НА ЗАСТРАХОВАНЕТО „КАСКО НА МПС“ НА БЪЛГАРСКИЯ ЗАСТРАХОВАТЕЛЕН ПАЗАР
Доц. д-р Румен Ерусалимов 66

РОЛЯТА НА ВИСШЕТО ИКОНОМИЧЕСКО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ФОРМИРАНЕТО И ПОВИШАВАНЕТО НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНАТА ГРАМОТНОСТ
Гл. ас. д-р Анелия Панева 73

АНАЛИТИЧЕН ПРЕГЛЕД НА ТОП 10 НА HEALTHTECH СТАРТЪПИТЕ В БЪЛГАРИЯ (СПОРЕД КЛАСАЦИИТЕ НА TRACXN)
Гл. ас. д-р Валентина Нинова 80

РАЗВИТИЕ И СЪСТОЯНИЕ НА ОСИГУРЯВАНЕТО В УНИВЕРСАЛЕН ПЕНСИОНЕН ФОНД В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Йордан Йорданов 91

ПАЗАРЪТ НА ТРУДА И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД УМЕНИЯТА НА РАБОТНАТА СИЛА
Гл. ас. д-р Таня Илиева 100

СТРЕС ТЕСТ НА ПУБЛИЧНИ ПРЕДПРИЯТИЯ ЧРЕЗ ALTMAN'S Z-SCORE МОДЕЛ
Ас. д-р Силвия Заркова 105

АНАЛИЗ НА СТРУКТУРАТА НА СОБСТВЕНИЯ КАПИТАЛ НА БАНКОВИЯ СЕКТОР В КОНТЕКСТА НА РЕГУЛАТОРНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ БАЗЕЛ III
Д-р Беатрис Любенова 111

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПАРАМЕТРИ НА ТРАНСПОРТНИЯ СЕКТОР - СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ
Докт. Васил Василев 123

ШОКОВИ ВЪЗДЕЙСТВИЯ НА ПАНДЕМИЯТА ВЪРХУ ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА В БЪЛГАРИЯ И ЕС – ЕМПИРИЧНИ СВИДЕТЕЛСТВА
Докт. Горян Милев 131

ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ И ЕВОЛЮЦИЯ НА ДАНЪЧНАТА ОСНОВА В АГРАРНИЯ СЕКТОР В БЪЛГАРИЯ – ЕМПИРИЧНИ СВИДЕТЕЛСТВА
Докт. Ивайло Здравков 141

СЪСТОЯНИЕ НА ГЛОБАЛНИЯ ПАЗАР НА НЕДВИЖИМИ ИМОТИ - ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Докт. Пламен Илиев 150

ИКОНОМИЧЕСКИ ОСНОВАНИЯ ЗА ДЪРЖАВНАТА НАМЕСА: МОДЕЛИ ЗА ИНТЕРВЕНЦИЯ И COVID-19
Докт. Станислав Младенов 159

РЕГИОНАЛНА КОНВЕРГЕНЦИЯ И ДИВЕРГЕНЦИЯ НА ЦЕНОВИТЕ РАВНИЩА НА НЕДВИЖИМИТЕ ИМОТИ В БЪЛГАРИЯ: ДИНАМИКА И ТЕНДЕНЦИИ
Докт. Цондю Цондев 169

СЧЕТОВОДСТВО, КОНТРОЛ, АНАЛИЗ, СТАТИСТИКА

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА СЧЕТОВОДНО ОТЧИТАНЕ НА СПЕЦИФИЧНИТЕ ПРИХОДИ В ПЕНСИОННООСИГУРИТЕЛНИТЕ ДРУЖЕСТВА
Проф. д-р Атанас Атанасов 183

NEAR-EXACT DISTRIBUTIONS AND FINITE FORM REPRESENTATIONS: PROBLEMS THEY CAN SOLVE
Full Professor, Ph.D. & Hab., Carlos A. Coelho 190

НОРМАТИВНАТА РЕГЛАМЕНТАЦИЯ ОТНОСНО ОПОВЕСТЯВАНЕТО НА НЕФИНАНСОВА ИНФОРМАЦИЯ КАТО ПРЕДПОСТАВКА ЗА НАДЕЖДНА ОЦЕНКА НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА БАНКИТЕ
Доц. д-р Венцислав Вечев 198

SUSTAINABILITY REPORTING CHALLENGES IN THE CONTEXT OF CHANGES IN ACCOUNTING LEGISLATION
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, PhD,
Assoc. Prof. Mihail Chipriyanov, PhD 204

ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ ПРИ ОБУЧЕНИЕТО ПО СЧЕТОВОДСТВО В СЪВРЕМЕННИТЕ УСЛОВИЯ
Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова 211

ПРОБЛЕМИ ПРИ ОТЧИТАНЕ НА ПРИХОДИТЕ И РАЗХОДИТЕ ПО ДОГОВОРИ ЗА СТРОИТЕЛСТВО
Доц. д-р Диана Крумова 218

COMPARATIVE ANALYSIS OF FINANCIAL INCLUSION IN ROMANIA, BULGARIA, AND THE REPUBLIC OF MOLDOVA THROUGH THE FINANCIAL INCLUSION INDEX OF TRADITIONAL AND FINTECH SERVICES
Assoc. Prof. Eduard Hîrbu, PhD, Hîrbu Ana 226

ИКОНОМИЧЕСКИ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Красимира Славева..... 235

СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА СЕЗОННИТЕ КОЛЕБАНИЯ В ПОСЕЩЕНИЯТА НА БЪЛГАРСКИ ГРАЖДАНИ В ЧУЖБИНА
Доц. д-р Пламен Петков, докт. Пламена Колева 247

ДОКЛАДВАНЕ НА УСТОЙЧИВОСТТА НА БИЗНЕСА – СЪДЪРЖАНИЕ И АКТУАЛНИ НАСОКИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
Доц. д-р Радосвета Кръстева-Христова 257

ПОЗИЦИОНИРАНЕ НА ПРИЕМА НА СТУДЕНТИ ПО АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ И ИКОНОМИКА ЗА УЧЕБНАТА 2023 – 2024 ГОДИНА В Р БЪЛГАРИЯ
доц. д-р Росица Колева 266

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ОДИТОРСКИТЕ УСЛУГИ В УСЛОВИЯТА НА ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ
Доц. д-р Силвия Костова 272

ОБЕЗЦЕНКА НА ВЗЕМАНИЯТА ОТ ПРОДАЖБИ В ПРЕДПРИЯТИЯТА
Доц. д-р Слави Генов 280

ВЛИЯНИЕ НА ДАНЪЧНИТЕ НЕСЪОТВЕТСТВИЯ ВЪРХУ ФИСКАЛНАТА СТАБИЛНОСТ
Гл. ас. д-р Жельо Желев 288

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ПОСЛЕДИЦИ ОТ ПРИЛАГАНЕТО НА МЕЖДУНАРОДНИЯ СТАНДАРТ ЗА ФИНАНСОВО ОТЧИТАНЕ 9 В МУЛТИНАЦИОНАЛНИТЕ КОРПОРАЦИИ: СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ
Гл. ас. д-р Кирил Димитров 296

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ОБРАЗОВАНИЕТО ПО СЧЕТОВОДСТВО В КОНТЕКСТА НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Ралица Данчева 302

НЕЗАВИСИМОСТТА НА ОДИТНИТЕ КОМИТЕТИ И ВЪТРЕШНИЯ ОДИТ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР В БЪЛГАРИЯ
Докт. Румен Гъбов 308

АНАЛИЗ НА КЛЮЧОВИ АСПЕКТИ ОТ ОРГАНИЗАЦИОННАТА СТРУКТУРА НА НАЦИОНАЛНИЯ СТАТИСТИЧЕСКИ ИНСТИТУТ
Докт. Цветозария Гатева 316

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ, ПЛАНИРАНЕ, ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

DIGITAL THREAT ANALYSIS
Professor Serghei Ohrimenco DSc, Associate Professor Lucia Gujuman, PhD, Valeriu Cernei 329

ДИГИТАЛИЗАЦИЯ НА ПОДБОРА НА ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ В БЪЛГАРСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Проф. д-р Галина Захариева, докт. Маргарита Николова 336

GENERATION Z IN POLAND AND BULGARIA: CORE VALUES AND LIFE PRIORITIES
Prof. UEP. dr hab. Dariusz Nowak, Assist. Prof. Aleksandar Lichev, PhD, Szymon Nowak..... 344

СЪВРЕМЕННОТО УПРАВЛЕНИЕ НА МАРКЕТИНГОВИЯ ПЕРСОНАЛ – СПЕЦИФИКА И ПРОБЛЕМНИ АСПЕКТИ
Доц. д-р Ваня Григорова 352

ИНТЕЛИГЕНТНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ И РАБОТА В МРЕЖИ
Доц. д-р Евелина Парашкевова, Доц. д-р Маргарита Шопова..... 360

POSITIVE ASPECTS AND CHALLENGES OF GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE APPLICATIONS
Assoc. Prof. Natalia Marinova, PhD..... 368

УСТОЙЧИВО ВНЕДРЯВАНЕ НА ОБУЧЕНИЕ ПО ПРОЕКТ №: 2022-1-BG01-KA220-VET-000089399 „ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТ НА МСП В СЕКТОРА ХОРЕКА ЗА ЕФЕКТИВНО УСВОЯВАНЕ НА ЗНАНИЯ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ (HORECA 5.0)“
Доц. д-р Христо Сирашки..... 375

ИНТЕРЕСИ И МОТИВАЦИОННИ НАГЛАСИ ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА МЕНИДЖЪРА
Гл. ас. д-р Десислава Алексиева..... 382

РОЛЯТА НА СОЦИАЛНИТЕ МЕДИИ В СЪВРЕМЕННАТА ИКОНОМИКА: ПЕРСПЕКТИВИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ЗА БИЗНЕСА
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова 388

ОСОБЕНОСТИ НА МЕЖДУЛИЧНОСТНИТЕ КОНФЛИКТИ В ОРГАНИЗАЦИИТЕ И ТЯХНОТО РАЗРЕШАВАНЕ
Гл. ас. д-р Милен Динков..... 396

СЪЩНОСТ И ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ОТВОРЕНИТЕ ИНОВАЦИИ
Гл. ас. д-р Юлиян Господинов..... 404

ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ПЪТЯ НА КЛИЕНТА
Ас. д-р Стелиана Василева 412

PROTECTION OF DOCUMENT-CENTRIC SYSTEMS FROM DIGITAL THREATS
Assistant Ghenadie Belinschi 420

ИМПЛЕМЕНТИРАНЕ НА ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ В ГЪВКАВА МЕТОДОЛОГИЯ (SCRUM) НА УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Д-р Андрей Йорданов 426

ИКОНОМИКА НА ОТРАСЛИТЕ

УСТРОЙСТВО НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ТЕРИТОРИИ – ОСОБЕНОСТИ, РЕГЛАМЕНТИ, ПРОБЛЕМИ
Проф. д-р Гена Велковска 437

КОНЦЕПТУАЛЕН МОДЕЛ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ ТЕРИТОРИИ В БЪЛГАРИЯ
Проф. д-р Марина Николова..... 446

AN ANALYSIS OF THE CURRENT STATE AND DEVELOPMENT CHALLENGES OF RETAIL AND WHOLESALE BUSINESSES IN UKRAINE
Prof., Doctor of Economics, Olena Khadzhynova, Assoc. Prof., Candidate of Economic Sciences, Larysa Kapranova, Ph. D., Roman Sharanov 456

НЯКОИ ПРАВНИ И ПРАКТИЧЕСКИ АСПЕКТИ ПРИ МЕНИДЖМЪНТА НА СТОПАНСКИТЕ ДВОРОВЕ
Доц. д-р Валери Велковски..... 462

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ АГРАРЕН СЕКТОР
Доц. д-р Виолета Блажева **473**

ЕКО-ЕФЕКТИВНИ СТРАТЕГИИ
Доц. д-р Елена Йорданова **478**

INNOVATION AND INDUSTRY 5.0 – SOME CONNECTIONS AND OPPORTUNITIES
Assoc. Prof., Iskra Panteleeva, PhD **483**

OPPORTUNITIES FOR INDUSTRIAL BUSINESS DEVELOPMENT THROUGH TECHNOLOGICAL INNOVATIONS
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, PhD, PhD Student Kalin Borisov **491**

ПРОМОТИРАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКАТА ДЕСТИНАЦИЯ ЧРЕЗ ДИГИТАЛНИ ИНОВАЦИИ
Доц. д-р Любка Илиева **499**

ЛОГИСТИЧНОТО ПОВЕДЕНИЕ НА ФИРМАТА, ОРГАНИЗА-ЦИОННАТА ИДЕНТИФИКАЦИЯ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСКАТА АКТИВНОСТ НА БЪЛГАРСКИТЕ ПИВОВАРНИ ПРЕДПРИЯТИЯ
Доц. д-р Сергей Найденов **506**

ПРОУЧВАНЕ НА РЕЛАЦИЯТА МЕЖДУ ДИГИТАЛНИТЕ УМЕНИЯ ЗА ПАЗАРУВАНЕ И РАЗПОЛАГАЕМИТЕ ДОХОДИ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Симеонка Петрова **516**

ИКОНОМИЧЕСКАТА СОЦИОЛОГИЯ В КОНТЕКСТА НА ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ИКОНОМИЧЕСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕЗ 21 ВЕК
Гл. ас. д-р Ваня Ганева **522**

TRANSFORMATION OF CONSUMER ONLINE PURCHASING BEHAVIOUR IN THE EUROPEAN UNION
Head Assist. Prof. Zoya Ivanova, PhD **529**

METHODS FOR GENERATING INNOVATIONS IN BULGARIAN ENTERPRISES
Head Assist. Prof. Ivaylo Kostov, Ph.D. **537**

РОЛЯ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИЯ ТУРИЗЪМ
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 545

БАРИЕРИ ПРЕД ОТВОРЕНИТЕ ИНОВАЦИИ В МАЛКИТЕ И СРЕДНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ
Докт. Виктор Маринов 551

HUMAN RESOURCES IN THE AGE OF DIGITALIZATION
PhD Student Denitsa Gharkova-Zaharieva 557

ЕКО-ЕФЕКТИВНИ СТРАТЕГИИ

Доц. д-р Елена Йорданова[1]

Резюме: *Настоящият доклад поставя акцент върху важна част от общите осъзнати усилия на човечеството за опазване и съхраняване на околната среда, а именно – опазване на биоразнообразието при прилагане на стопанската дейност на земеделските производители. Докладът представя основни еко-ефективни стратегии и необходимите мерки, целящи минимизиране на негативните въздействия върху околната среда чрез прилагане на принципите на устойчивото развитие. Основен извод в изследването е, че еко-ефективните стратегии за опазване на околната среда помагат да се постигне баланс между нуждите от икономическо развитие на земеделските стопанства и жизненоважните цели за опазване на биоразнообразието.*

Ключови думи: *еко-ефективни стратегии, земеделски производители*
JEL: Q1, Q57
DOI: https://doi.org/10.58861/tae.pcesetfc.2024.58

ECO-EFFICIENT STRATEGIES

Assoc. Prof. Elena Yordanova

Abstract: *The present report places an emphasis on an important part of the general conscious efforts of mankind to protect and preserve the environment, namely - protection of biodiversity in the application of the economic activity of agricultural producers. The report presents basic eco-efficient strategies and the necessary measures aimed at minimizing the negative impacts on the environment by applying the principles of sustainable development. A key finding in the research is that eco-efficient strategies for environmental protection help to balance the economic development needs of agricultural holdings with the vital goals of biodiversity conservation.*

Key words*: eco-efficient strategies, farmers*
JEL: Q1, Q57
DOI: https://doi.org/10.58861/tae.pcesetfc.2024.58

1. **Въведение**

Стратегията за биологичното разнообразие до 2030 г. е дългосрочен план за прилагане на мерки за обръщане на процеса на влошаване на екосистемите и е основен стълб на Европейския зелен пакт. Развитието на съвременното земеделие е пряко обвързано с принципите на устойчивото развитие и в настоящия доклад насочваме вниманието към актуална част от

[1] e.yordanova@uni-svishtov.bg, СА „Д. А. Ценов“ - Свищов

спецификата на стратегическото управление на агробизнеса. Еко-ефективните стратегии са от решаващо значение за минимизиране на негативните въздействия върху околната среда чрез прилагане на принципите на устойчиво развитие. Тези стратегии имат за цел да намалят вредите, като се вземат както превантивни, така и последващи мерки за предотвратяване или минимизиране влиянието на човешката дейност върху състоянието на околната среда. Те включват мерки като *избягване, смекчаване, компенсация*, *нетна печалба от биоразнообразие*. Важно е да уточним, че всички действия на аграрните предприемачи в изброените еко-ефективни стратегии са основани на осъзнато екологично-етично съзнание и намерение и следва да се извършват след експертна оценка, съдействие и мониторинг на специалисти с научна подготовка, компетентност и прецизност и в съответствие с европейските и световни директиви за опазване на биоразнообразието и околната среда.

2. Еко-ефективни стратегии за смекчаване на екологичните последици при опазване на околната среда

Еко-ефективните стратегии за смекчаване на екологичните последици при опазване на околната среда се разработват въз основа на подробни екологични проучвания и оценки, които предоставят важна информация за предлагане и прилагане на ефективни мерки и включват различни подходи за въздействие. Тези стратегии имат за цел да постигнат баланс между постигането на целите за развитие и опазването на биоразнообразието. Като използват различни видове стратегии за смекчаване, агроорганизациите са устойчиво и екологично отговорни. Основните типове стратегии за смекчаване на въздействието върху околната среда, както акцентирахме във въведението на настоящия доклад, включват *избягване, смекчаване, компенсация и нетна печалба от биоразнообразието*.

Еко-ефективната стратегия на избягването се старае превантивно да се прецизира, коригира и да не се развива стопанска дейност спрямо чувствителни екологични зони. Чрез внимателно планиране на местоположението и начинът на земеползването, земеделските производители могат да сведат до минимум нарушаването на местообитанията и екосистемите. Мерките за избягване изискват задълбочени екологични проучвания и оценки за идентифициране на зони, които трябва да бъдат защитени.

Еко-ефективната стратегия на смекчаване има за цел да намали неблагоприятните ефекти от функционирането и развитието на агроорганизациите върху растителния и животинския свят. Предвидените мерки помагат за предотвратяване на замърсяването, минимизиране на фрагментацията на местообитанията и осигуряване на безопасно преминаване на дивата природа. Мерките за смекчаване са съобразени със специфичните изисквания на стопанската дейност на земеделското стопанство и екологичния контекст на района.

Еко-ефективна стратегия на компенсация - при настъпване на неизбежни въздействия се прилагат компенсационни мерки, които се ръководят от екологични оценки. Това може да включва създаване на нови местообитания или подобряване на съществуващите, за да се компенсира загубата на биоразнообразие.

Според Стратегията за биологичното разнообразие до 2030 г., в съответствие с визията на ООН „за живот в хармония с природата“, се цели до 2050 г. всички екосистеми по света да бъдат възстановени и защитени с принципа „нетна печалба“, според който на природата трябва да се връща повече, отколкото се взема и да се поеме ангажимент да спре изчезването на видове, причинено от човека, когато това е предотвратимо. (https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/)

Еко-ефективната стратегия на нетна печалба от биоразнообразие е приоритетна цел на стратегиите за смекчаване на екологичните последици. Това включва подобряване или възстановяване на биоразнообразието отвъд това, което първоначално е съществувало в засегнатия район. Чрез проява и прилагане на екологично съзнание и отговорност за съхраняване и подобряване на биоразнообразието, земеделските производители могат да допринесат за дългосрочното опазване на екосистемите и да подкрепят предоставянето на жизненоважни за опазване на околната среда услуги.

Чрез прилагането на комбинация от изброените еко-ефективни стратегии за смекчаване, аграрните предприемачи могат ефективно да намалят въздействието върху околната среда от дейността на своите земеделски стопанства, като същевременно насърчават прилагането на принципите на устойчивото развитие за опазване на биоразнообразието на национално и глобално ниво.

3. Основни предизвикателства и характеристики на мерките при прилагане на стратегиите за смекчаване на екологичните последици

Основна ключова мярка за смекчаване е *преместването*, което включва преместване на застрашени или изложени на риск видове от зоната на земеделска дейност към по-безопасно местообитание. Създаването и подобряването на местообитания са важни смекчаващи мерки. Чрез изграждането на нови местообитания или подобряването на съществуващите, земеделските производители могат да осигурят подходяща среда за оцеляване на видовете диви животни. Друга важна и приложима мярка е *защитата*. Прилагането на мерки за защита на важни места за гнездене, райони за търсене на храна или миграционни пътища, помага за поддържане на екологичния баланс и поддържа дългосрочното оцеляване на различни видове, а една от основните защитни мерки е инсталиране на заграждения за предотвратяване на достъпа до чувствителни зони.

Основни предизвикателства - прилагането на еко-ефективни мерки за смекчаване е сложна задача, тъй като е свързано с прилагане на научно обоснована експертна подкрепа, ръководство и наблюдение. Необходими са научни и емпирични доказателства за ефективността на смекчаващите мерки за минимизиране на въздействието върху видовете и местообитанията. Това подчертава значението на провеждането на по-нататъшни изследвания и осигуряване на прилагането на базирани на научна основа еко-ефективни стратегии за смекчаване. За прилагане на добри практики е от решаващо значение да се включат най-новите научни открития и да се гарантира, че отразяват най-ефективните подходи за смекчаване. Необходими са и промени в законодателната политика за справяне с тези предизвикателства. Промените в политиката трябва да насърчават интегрирането на научни доказателства в дейностите за смекчаване и да гарантират, че мерките са ефективни и позволяват както опазването на видовете и местообитанията, така и да балансират нуждите на земеделските стопанства, свързани с техните икономически цели за развитие в аграрния сектор. Чрез използване на ефективни екологични стратегии за смекчаване, ръководени от научни доказателства, отрицателните въздействия върху биоразнообразието могат да бъдат сведени до минимум, което води до по-устойчиво бъдеще. Важен момент е и непрекъснато подобряване на практиките за мониторинг и насърчаване *споделянето на данни*, благодарение на което, аграрните мениджъри, вземащи решения, могат да направят информиран избор, който дава приоритет на добри практики в опазване на биоразнообразието и устойчиво развитие.

Ефективните екологични стратегии играят жизненоважна роля за осигуряване на устойчиво бъдеще чрез вземане на решения, основани на научна аргументация и екологично-етична отговорност, а очакваните резултати са да се сведат до минимум вредите върху биоразнообразието и създаването на по-хармонична връзка между икономическото развитие и опазването на околната среда.

4. Заключение

Еко-ефективните стратегии за смекчаване на екологичните последици са жизненоважни за балансиране на въздействието върху околната среда при икономическото развитие на земеделските стопанства от аграрния сектор. Тези стратегии играят решаваща роля за минимизиране на отрицателните ефекти върху биоразнообразието, като допринасят за опазването на биоразнообразието и устойчивото развитие. Чрез прилагането на смекчаващи мерки се гарантира, че агроорганизациите осъществяват своите земеделски практики по начин, който е отговорен за околната среда. Това не само помага за опазването и подобряването на биоразнообразието, но и допринася в дългосрочен план за устойчивостта на екосистемите. От решаващо значение за прилагането на еко-ефективните стратегии е акцентирането

върху предизвикателствата, които съществуват при смекчаването на въздействието, защото чрез тяхното преодоляване се гарантира успешното интегриране на целите за развитие и опазване.

В заключение, можем да обобщим, че еко-ефективните стратегии за смекчаване на екологичните последици са от съществено значение за минимизиране въздействието на аграрния сектор върху околната среда. Използването на тези стратегии в управленския процес на земеделските стопанства дава възможност да се постигне жизненоважният баланс между икономическото развитие и по-отговорно към околната среда бъдеще.

Използвани източници

Йорданова, Е. (2023). Управленски аспекти в съвременното земеделие. Издателство: Верига Домино ЕООД, В. Търново, 200 стр., ISBN 978-619-04-0026-4

Йорданова, Е. (2023). Основни тенденции в развитието на земеделските стопанства. e-Journal VFU. Варна: Издателство на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“, Брой 19 – 2023, стр. 270-277, ISSN 1313-7514

Йорданова, Е. (2023). Устойчивост на аграрния мениджмънт в контекста на ОСП. e-Journal VFU. Варна: Издателство на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“, Брой 19 – 2023, стр. 278-285, ISSN 1313-7514

Йорданова, Е. (2023). Устойчиво развитие на съвременното земеделие чрез приемане и прилагане на социална отговорност. Eastern Academic Journal. Бургас: Издател: Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Брой 1 (април 2023 г.), стр. 10-17, ISSN 2367-7384

Йорданова, Е. (2023). Ключови аспекти на управлението в съвременното земеделие. Eastern Academic Journal. Бургас: Издател: Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Брой 1 (април 2023 г.), стр. 18-26, ISSN 2367-7384

Йорданова, Е. (2023). Проблеми, тенденции и характеристики в развитието на съвременното земеделие в България. Eastern Academic Journal. Бургас: Издател: Университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Брой 1 (април 2023 г.), стр. 55-61, ISSN 2367-7384

Йорданова, Е. (2023). Екологично-етичен компонент в управлението на съвременното земеделие. Годишна университетска научна конференция на НВУ „Васил Левски“ - 2023 г. Сборник с доклади. Том 11. стр. 33-38. В. Търново: Издателски комплекс на НВУ „Васил Левски“, ISSN 1314-1937

Йорданова, Е. (2023). Етични проблеми и етични дилеми в аграрния мениджмънт. Годишна университетска научна конференция на НВУ „Васил Левски“ - 2023 г. Сборник с доклади. Том 11. стр. 39-43. В. Търново: Издателски комплекс на НВУ „Васил Левски“, ISSN 1314-1937

Йорданова, Е. (2023). Основни управленски умения на земеделския производител. Годишна университетска научна конференция на НВУ „Васил Левски“ - 2023 г. Сборник с доклади. Том 11. стр. 45-49. В. Търново: Издателски комплекс на НВУ „Васил Левски“, ISSN 1314-1937

Йорданова, Е. (2019). Екологична отговорност и устойчиво развитие. Състояние и проблеми при управлението и развитието на селското стопанство. Сборник с доклади. стр. 423-427. Свищов: АИ „Ценов“. ISBN 978-954-23-1762-3

https://www.moew.government.bg (11.11.2024 г.).

https://www.mzh.government.bg (12.11.2024).

https://eea.government.bg/bg/soer/2017/eco-consciousness/ (12.11.2024).

https://agriculture.ec.europa.eu (11.11.2024).

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/(12.11.2024).